

so 'n bundel opgedra word, weerklink dikwels in die opgenome opstelle. Trou aan Jac Conradie se aard, is daar dan ook in hierdie bundel opstelle van 'n wyduiteenlopende aard, deur die redakteurs in vier afdelings gerangskik. Dié indeling is 'n refleksie van Jac Conradie, filoloog en historiese taalkundige, se belangstelling in die linguistiek en die letterkunde en gee ook erkenning aan sy werk as navorser, dosent en vertaler.

In Deel I, Vergelykende Taalkunde, is daar bydraes oor Brasiliaanse Portugees (Werner Abraham), die toekenning van genus aan leenwoorde (Camiel Hamans), Nubiese Grieks (B. Hendrickx), Swahili (Amani Lusekelo) en die vertaling van 'n Afrikaanse vaktaalterminologielys (Marné Pienaar en Anne-Marie Beukes).

In Deel 2, Bemoeienis met die verlede, is daar 'n ryke verskeidenheid. Wyd uiteenlopende onderwerpe soos die Viking-invalle in Brittanje (Mitzi Anderson), Chaucer se *Knights Tale* (Eugenie Freed), Oud-Engelse poësie (Leonie Viljoen), Nederlandse priamels (Stanislaw Pr'ndota) en grafstene in *Hierdie lewe* van Karel Schoeman (Willie Burger) word onder die loep geneem.

In Deel 3, Literêre kritiek, bied Willem Botha binne die raamwerk van die Konseptuele Metafoorteorie 'n perspektief op Breytenbachmetafore, Thys Human skryf oor traumanarratiewe en *Niggie*, Marthinus Beukes speur die meesterstem van Van Wyk Louw in Tom Gouws se poësie na en Karin Cattell skryf oor (Afrikaner)-identiteitskonstruksie en Van Wyk Louw.

In Deel 4 handel die twee bydraes deur Ronél Johl en Jeffrey Zucker oor die relatief onbekende terrein van ikonisiteit.

Mens is altyd bly wanneer 'n Afrikaanse akademiese publikasie die lig sien omdat dit deesdae so bitter min gebeur. So 'n bundel laat dikwels sien wat die heersende teoretiese modelle en raamwerke is – hier spesifiek binne die hedendaagse taal- en letterkunde hier te

lande en ook elders ter wêreld. Die bundel is pragtig versorg en visueel aantreklik. Voetnote verskyn op dieselfde bladsy as die verwysing daarna en vergemaklik die lees so aansienlik. Waarskynlik sal nie alle bydraes ewe toeganklik vir alle lesers wees nie, maar die bundel bied wel vir sowel akademici as geïnteresseerde leke interessante leesstof.

Nerina Bosman

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Die tyd van die Kombi's.

Koos Kombuis. 2009. Kaapstad: Human & Rousseau. 256 pp. ISBN: 978-0-7981-5099-6.

In retrospeksie belig Koos Kombuis in hierdie teks aspekte wat in 'n groot mate agterweë gelaat is in sy outobiografie, *Seks & Drugs & Boeremusiek* (2000) – die dae van opstand teen alle konvensionaliteit toe hy en ander rocksterre soos Bernoldus Niemand (James Phillips) en Johannes Kerkorrel (Ralph Rabie) die land deurkruis en 'n rockrebellie ontketen het met hulle alternatiewe musiek. In skreiende hiperrealistiese taalgebruik (wat soms erg kru voor doen) kry die leser 'n intieme blik op die Voëlvry-toer van die jare tagtig, asook die voortsetting daarvan in die sogenaamde “wildernisjare” van die negentigs – twee aaneenlopende eras in sy lewe waarna Kombuis verwys as “Die tyd van die Kombi's” (178).

Die toeligting van dié bittersoet tydperk in Koos Kombuis se lewe geskied deur middel van 'n pynlik-humoristiese vertelwyse, iets wat as wesenskenmerk van die teks uitgesonder kan word en die aandag vestig op die paradokse en diskrepansies wat soos goue drade daardeur loop. Enersyds is daar die utopie geskep deur 'n oormaat musiek, drank, dwelms en seks; andersyds die distopie van die verdrukkende apartheidswerklikheid. Dit is teen hierdie werklikheid waarteen Voëlvry

gerebelleer het, weliswaar deur middel van ontvlugting bewerkstellig deur vergrype aan eksesse van die genoemde elemente, maar hoofsaaklik deur met hulle musiek protes aan te teken en felle kritiek teen byna alles te lewer. Kombuis som die ideologie van die hele Voëlvry-beweging op in sy beskrywing van Kerkorrel tydens een van die gerugte konserte:

Hy is besig om Suid-Afrika te oorrampel met 'n shit-hot Afrikaanse rock-band, om hier te koes en daar te duck, maar orals pop hy uit met sy boodskap van protes, van ontevredenheid, van opstand teen die status quo. Oral waar hy gaan, verlos hy mense van die demone van Calvinistiese skuldgevoelens en Nasionalistiese rassisme, hy maak hulle oop vir die wonderlikste nuwe emosies, hy weet presies hoe om sy web van landwyse muitery te spin, hy verkondig die waarheid hard en duidelik, hy verkondig die evangelie waarna die jeug smagtend op soek was tot nou toe. (130).

Die tyd van die Kombi's is 'n waardige toevoeging tot Kombuis se autobiografie en bied 'n verdere blik op sy lewe met letterkunde en musiek. Alhoewel laasgenoemde die spil is waarom hierdie (aanvullende) autobiografie sentreer, word die intrige nie beperk tot blote verslaggewing van Kombuis se loopbaan as musikant en sy betrokkenheid by Voëlvry nie. Die besinnende en belydende aard van die teks delf diep in die outeur se persoonlike lewe en ontgin fasette wat insig bied in Koos Kombuis as individu: sy beskouing van homself, sy verhoudings met ander (dikwels prominente) figure in die Afrikaanse musiekbedryf en die destruktiwe aard van 'n lewe ondergrawe deur drank, dwelms en losbandige optrede.

Boonop verkry die teks, vanweë die protesterende en rebellerende aard van Kombuis se musiek, 'n politiese lading waardeur die outeur in staat gestel word om deurlopend sosiopolitieke kommentaar te lewer. Aan die

einde besin hy dan ook oor die betekenis van die hele Voëlvry-toer en wonder of die rebellie teen die dekadente apartheidsamelewing daarin kon slaag om (figuurlik gesproke) die oorlog teen Dingaan te verander in 'n piekniek: "Was Voëlvry die eerste tree in die rigting van hierdie piekniek?" (251). Hy kom egter tot geen klinkklare antwoord nie en berus by die wete: "[...] die Nuwe Suid-Afrika het met 'n lied in die hart begin. En hoewel niemand weet hoe die lied gaan eindig nie, of hoekom so baie ouens nog vals saam sing nie, sing ons ten minste saam. So op 'n manier." (238). Op hierdie wyse bied die teks 'n alternatiewe en interessante blik op 'n aantal brandende sosiopolitieke kwessies. Trouens, alternatiewiteit (oftewel 'andersheid') kan beskou word as 'n sleutelbegrip by die ontsluiting van die teks.

Ten slotte: *Die tyd van die Kombi's* is vermaaklike leesstof wat boeiend behoort te wees vir aanhangers van Koos Kombuis. Tog hinder die seëvierende hiperbool wat deurlopend voorkom, in so 'n mate dat dit die vertelling kniehalter. Daarom is die grootste waarde nie geleë in die sosiopolitieke kommentaar wat die teks lewer nie, maar in die toeligting van 'n belangrike era in die Suid-Afrikaanse musiekgeskiedenis.

Shaun de Jager

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Vlerke vir my houteend.

Kobus Lombard. 2010. Pretoria: Protea Boekhuis. 78 pp. ISBN: 978-1-86919-354-6.

Met twee digbundels reeds agter sy naam, is Kobus Lombard se derde bundel *Vlerke van my houteend* 'n voortsetting van die temas in *Geknipte naelstring* (2001) en *Tussen Wyvoinger en duim* (2005), hoewel die aanslag meer ingetoë is, dalk omdat die digter-spreker nou